

Hanteringen av en anmälan om oredlighet i forskning

Beslutet i korthet: NN har anmält Uppsala universitet till Universitetskanslersämbetet för lärosätets hantering av hennes anmälan om misstänkt oredlighet i forskning. Universitetskanslersämbetet kritiserar universitetet för att lärosätet inte har följt gällande bestämmelser vid prövningen av hennes begäran om att hämta in ett yttrande från expertgruppen för oredlighet i forskning hos Centrala etikprövningsnämnden. Ämbetet finner i övrigt inte skäl att kritisera universitetet för hanteringen av anmälan. Ärendet kommer att följas upp.

Anmälan till Universitetskanslersämbetet

NN har anmält Uppsala universitet till Universitetskanslersämbetet och anfört bl.a. följande.

Anmälan är en begäran att Universitetskanslersämbetet ska granska handläggningen och vidta rättelser med anledning av Uppsala universitets beslut att inte remittera hennes anmälan om vetenskaplig oredlighet till Centrala etikprövningsnämnden i enlighet med 1 kap. 16 § högskoleförordningen. Trots att det finns flera allvarliga formella brister i hantering av hennes anmälan så har begäran om remittering avslagits av universitetet genom rektor Eva Åkesson och akademiombudsman Per Abrahamsson med anledning av att den förberedande utredningen är avslutad av dekanus Lars Magnusson. De brister som hon anser finns i hanteringen är så pass allvarliga att hennes anmälan om vetenskaplig oredlighet inte kan sägas ha hanterats på ett opartiskt och rättssäkert sätt av tjänstemännen vid Uppsala universitet. Bristerna gör det uppenbart behövligt att hänvisa ärendet till Centrala etikprövningsnämnden i enlighet med 1 kap. 16 § högskoleförordningen.

Hon förhindrades att göra en anmälan om vetenskaplig oredlighet genom att hon inte upplystes om universitetets regelverk av hennes dåvarande handledare X, professor, biträdande prefekt vid institutionen för psykologi samt ledamot i fakultetsnämnden vid den samhällsvetenskapliga fakulteten. X är medsökande på den anklagade forskarens ansökan om bidragsmedel från Vetenskapsrådet, en ansökan som hon anser innehåller vetenskaplig oredlighet genom plagiat eller stöld av forskningsidéer hon redan jobbar med.

Hennes anmälan blev initialt avfärdad av ansvariga vid samhällsvetenskapliga fakulteten och den juridiska avdelningen vid Uppsala universitet. Hon blev ombedd att lämna in en ny anmälan som då mer tydligt måste peka ut vad som är idéstöld om hon trodde att så är fallet. Hon blev erbjuden ett möte med bl.a. fakultetsnämndens ordförande (dekanus Lars Magnusson) för att diskutera avfärdandet. Efter vissa invändningar fick hon till sist tillåtelse att ta med doktorandombudsmannen Y som stöd vid mötet. Vid mötet den 28

januari 2013 krävde dekanen att hon lämnade ut dokumentation till honom för att han själv skulle kunna göra en förprövning av vetenskaplig oredlighet trots att det i enlighet med universitetets regelverk är den tillsatta gruppen med sakkunniga och en jurist som ska ta fram dokumentation. Det finns inte heller något i universitetets regelverk som säger att en dekan eller rektor har rätt att egenmäktigt pröva ärendet innan beslut fattas om att tillsätta en grupp för en förberedande utredning.

Den förberedande utredningen tog 115 dagar och information om datum för anmälan undanhålls konsekvent av universitetet. Beslut om att inleda en förberedande utredning togs av dekanus dag 61 efter att anmälan gjordes (anmälan gjordes den 28 december 2012) och den förberedande utredningen var avslutad dag 115. En förberedande utredning ska inledas skyndsamt och vara färdig inom 60 dagar enligt universitetets regelverk. Ingen dokumentation om skäl till den extremt långa utredningstiden finns, något som ska finnas enligt universitetets regelverk. Uppsala universitet anger inte i något diariefört dokument som hon fått ta del av datum för när hennes anmälan togs emot, något som talar för att universitetet försöker dölja de oegentligheter som skett vid hanteringen av ärendet.

Jävssituationen hanterades inte på ett rättsäkert sätt av tjänstemännen vid Uppsala universitet. X är ledamot i fakultetsnämnden. I enlighet med universitetets regelverk så ska en anmälan om vetenskaplig oredlighet som rör en fakultetsledamot hanteras av rektor och inte av dekanen, som är ordförande i fakultetsnämnden. Hennes anmälan gäller vetenskaplig oredlighet i en ansökan om bidragsmedel där endast den huvudsökande är tvungen att underteckna ansökan, men inte den medsökande X som är delaktig i den anklagades forskningsprojekt.

Eftersom det – till skillnad från forskningsartiklar – inte finns tydliga direktiv när det gäller ansökningar om forskningsmedel rådfrågade hon en tjänsteman vid universitetet om Xs status som medsökande. Hon fick svar att det är rätt att dekanus hanterar ärendet, trots att hon påpekade att det innebär att dekanus beslut indirekt påverkar en fakultetsledamots forskningsprojekt. Samma svar fick hon av dekanen och en universitetsjurist vid mötet den 28 januari 2013.

Då den anklagade forskaren fick tillfälle att kommentera hennes anmälan åberopade denne ett tidigare yttrande från X i sakfrågan. X tog tydligt parti för sin medsökandes och sitt eget forskningsprojekt i sitt yttrande. Den av dekanus tillsatta juristen i utredningsgruppen beaktade inte, trots sin roll som juridisk ansvarig, den tydliga jävssituation som uppstått när t.o.m. Xs yttrande åberopades av den anklagade och härigenom tilläts påverka de slutsatser som gjordes i den förberedande utredningen.

Hon fick inte heller kommentera och göra tillrättalägganden av de felaktigheter som utredningsgruppen baserade sina slutsatser på. Det finns t.ex. bevis som inte har beaktats av utredningsgruppen, däribland ett erkännande av den anklagade forskaren att ett dokument hon skrev för ett par år sedan innehåller det som hans forskningsprojekt avser

att undersöka. Hon hade även anfört bevis på att den anklagade forskaren genomfört en studie som är ett plagiat av en studie som hon håller på med sedan tidigare. Inget av dessa bevis som hon anförde i sin anmälan beaktades av utredningsgruppen, något som talar för att den av dekanus tillsatta utredningsgruppen varken haft avsikten eller viljan att genomföra en opartisk utredning där hon får sin anmälan prövad i sak.

Hon fick inte heller någon möjlighet att kommentera bristerna innan den förberedande utredningen avslutades av dekanen. Hon fick därmed inte heller möjlighet att begära remittering av ärendet till Centrala etikprövningsnämnden för att få till stånd en mer opartisk och rättsäker prövning av ärendet innan det avslutades. En sådan remittering framstår som i allra högsta grad välmotiverad.

Remiss till Uppsala universitet

Universitetskanslersämbetet har remitterat anmälan till rektor för Uppsala universitet och anmodat universitetet att besvara följande frågor.

1. Redogör för universitetets handläggning av NNs anmälan om vetenskaplig oredlighet.
2. NN anför i sin anmälan att universitetet inte följt sina egna regler i flera avseenden. Universitetet bör yttra sig över detta.
3. I anmälan anför också att det förelegat en jävssituation och att detta inte har hanterats på ett rättssäkert sätt av universitetet. Universitetet bör yttra sig över denna fråga.
4. NN ifrågasätter även varför hon inte gavs möjlighet att kommentera utredningen innan den avslutades. Universitetet bör yttra sig över denna fråga.
5. NN ifrågasätter också varför universitetet har avslagit hennes begäran om att hämta in ett yttrande från expertgruppen för oredlighet i forskning hos Centrala etikprövningsnämnden. Universitetet bör yttra sig över denna fråga. Om universitetet har bedömt det som uppenbart obehövt att inhämta ett sådant yttrande bör universitetet ange skälen för denna bedömning.

Yttrande från Uppsala universitet

Rektor har i sitt yttrande anfört bl.a. följande (ett antal hänvisningar till universitetets egna riktlinjer har utelämnats i redovisningen).

Beskrivning av hur universitetet har handlagt ärendet

Universitetets handläggning har utgått från aktuellt regelverk, "Riktlinjer avseende förfarande vid anklagelse om vetenskaplig oredlighet", som fastställts av rektor den 18 maj 2010 (dnr UFV 2010/664). Ärendet initierades den 28 december 2012 genom att NN kontaktade dekanus, professor Lars Magnusson, per e-post. Dekanus informerade den 8

januari 2013, i rektors frånvaro, prorektor. Ett möte ägde rum mellan dekanus och NN den 28 januari 2013. I mötet deltog doktorandombudsmannen. Konkretisering av misstanken samt detaljerad skriftlig dokumentation av vad som påstås ha hänt begärdes. Då allt material kommit in beslutade dekanus att inleda en förberedande undersökning den 27 februari 2013. Tidsutdräkten orsakades av att det tog tid att få in det omfattande skriftliga underlaget. Med utgångspunkt i regelverket tillsattes en undersökningsgrupp och två externa sakkunniga tillkallades. Gruppen bestod av professor Carl Martin Allwood, Göteborgs universitet och professor emeritus Ola Svenson, Stockholms universitet, samt en av universitetsjuristerna. En utbildningsledare var administrativt stöd till dekanus. Den 5 mars 2013 bereddes den anklagade forskaren möjlighet att yttra sig senast den 20 mars. Ett skriftligt yttrande från den anklagade forskaren kom in den 14 mars och diariefördes. Den 15 april rapporterade sedan de sakkunniga att de inte funnit någon grund för anmälan. Dekanus beslutade därefter den 22 april 2013 att inte gå vidare med en fullständig utredning då man inte funnit grund för anmälarens påståenden.

Den 29 april 2013 skrev NN till rektor och framförde invändningar gällande hantering och utredning av anmälan om vetenskaplig oredlighet. Rektor granskade hur ärendet hade handlagts och fann inget skäl att ifrågasätta handläggningen som befunnits följa universitetets regelverk. Skrivelsen från NN besvarades av rektor den 17 maj 2013.

NN kontaktade återigen rektor den 30 maj 2013 och anförde brister i handläggningen samt föreslog att frågan remitterades till Centrala etikprövningsnämnden för prövning. Den 10 juni 2013 besvarade rektor tillsammans med akademiombudsman Per Abrahamsson skrivelsen och avlog begäran om ytterligare granskning med hänvisning till att anmälan befunnits sakna grund och att ärendet därmed var avslutat.

Påståendet att universitetet inte följt sina egna regler

I anslutning till handläggningen och utredningen av själva anklagelsen har Uppsala universitet i olika delar agerat enligt 8 § universitetets riktlinjer för att upprätta den anklagade forskaren och hålla den som framfört anklagelserna skadeslös. Då NN i en e-post till institutionens personal återigen framförde anklagelser om idéstöld har dekanus i en skrivelse tydligt kommunicerat att ärendet är avslutat och att den anklagade forskaren är friad. Även Vetenskapsrådet har informerats. Samhällsvetenskapliga fakulteten har tillsammans med institutionen för psykologi ombesörjt ett handledarbyte för NN samt tillfört resurser motsvarande ytterligare sex månaders anställning som doktorand för att NN ska ges tillfälle att avsluta sin avhandling.

Regelverket hålls allmänt tillgängligt på universitetets webbsida på svenska och engelska. Där beskrivs hur man går till väga för att anmäla. Det åligger den som är anställd att informera sig om och följa aktuella regler och föreskrifter. I regelverket föreskrivs att en skriftlig anmälan ska lämnas till dekanus som utser sakkunniga granskare. För att hitta sakkunniga med rätt kompetens i varje enskilt ärende är det nödvändigt att det framgår av anmälan vilken typ av felaktighet som har begåtts och att den åtföljs av dokumentation till stöd för anklagelserna. Dekanus ansvarar för beredningen av ärendet samt information

och föredragning för rektor. Den förberedande undersökningen genomförs av den särskilt tillsatta undersökningsgruppen. Att dekanus, i egenskap av ansvarig för beredning och för information till rektor och till sist för beslut i ärendet, befattar sig med de insända handlingarna i samband med överlämning till undersökningsgruppen innebär inte att han genomför en egen förprovning. Skriftlig anmälan, komplett med underlag, har inkommit och diarieförts den 27 februari 2013. Beslut fattades den 22 april 2013 om att avsluta ärendet. Avslut gjordes 54 dagar efter att en komplett anmälan mottagits och diarieförts. NN anser att oegentligheter skett under den tid som passerade i väntan på underlag som kunde användas för att bedöma vilka personer som kunde vara lämpliga som sakkunniga samt att universitetet avsiktligt dragit ut på tiden för att dölja felaktigheterna. Underlagen, ett stort antal dokument, kom in i omgångar under en period av flera veckor och det var länge oklart vad anklagelsen gick ut på, vilken idé som skulle ha stulits och vad som talade för att så hade skett.

Eventuellt jäv

Då den anklagade forskaren inte är ledamot av fakultets- eller områdesnämnd har handläggningen skett i enlighet med huvudlinjen att dekanus ansvarar för ärendet. Professor X är förvisso ledamot av fakultetsnämnden, men inga misstankar om oredlighet har framförts mot honom.

Möjlighet att kommentera utredningen innan den avslutades

Enligt riktlinjerna för handläggning inleds ett ärende genom en anmälan om misstänkt oredlighet. Därefter ges den anklagade möjlighet att bemöta det som påstås. Med dessa utsagor samt övrigt inlämnat material som underlag vidtar en oberoende granskning av sakkunniga som i en rapport beskriver sina slutsatser. Rapporten ligger till grund för dekanus beslut om att antingen avsluta ärendet eller gå vidare med en fullständig utredning. Den process som beskrivs i riktlinjerna innehåller inga direktiv om upprepade yttranden från vare sig den som gjort anmälan eller den som anmälan gäller.

NNs begäran om att inhämta ett yttrande från expertgruppen för oredlighet i forskning hos Centrala etikprövningsnämnden

Enligt 1 kap. 16 § högskoleförordningen ska universitetet under pågående utredning om vetenskaplig oredlighet inhämta yttrande från Centrala etikprövningsnämnden om den som väckt frågan om misstänkt oredlighet begär det. NN framförde i ett brev till rektor den 30 maj 2013 önskemål om att så skulle ske. Den förberedande undersökningen hade då redan visat att det saknades grund för att gå vidare och dekanus fattade beslut om detta den 22 april 2013. NNs begäran avsågs av rektor då ärendet var avslutat och kriteriet "under pågående utredning" inte var uppfyllt. Därtill kommer att det i 8 § universitetets riktlinjer framgår att universitetet efter ett beslut om att otillräcklig grund för fullständig utredning föreligger omsorgsfullt ska vidta åtgärder för att återupprätta den anklagades rykte. Det ligger inte i linje med regelverket att återigen ta upp ärendet efter ett friande beslut. Utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv är det angeläget att en person som friats blir återupprättad och kan lita på att processen är avslutad.

Universitetet har till sitt yttrande bifogat lärosätets riktlinjer avseende förfarandet vid anklagelser om vetenskaplig oredlighet samt en omfattande skriftlig dokumentation.

Kompletterande yttrande från NN m.m.

Universitetskanslersämbetet har gett NN möjlighet att kommentera vad universitetet har anfört. Hon har kommit in med ett längre yttrande där hon vidhåller sin kritik mot universitetet och ger detaljerade synpunkter på universitetets handläggning. Hon har också anfört att de sakkunniga och universitetets jurist okritiskt har accepterat att Xs åsikter blir anförda av den anklagade forskaren, åsikter som de anammar och utgår ifrån i sitt yttrande. X tillåts således på ett okritiskt sätt påverka den tillsatta undersökningsgruppens yttranden, och dekanus, i egenskap av ordförande i fakultetsnämnden, anser sig ha rätt att fatta ett avgörande beslut om en utredning som kommer att säkerställa att X vid samma nämnd och dennes forskningskollegor kan få tillskansa sig forskningsmedel på ett par miljoner. Trots att universitetet inte officiellt betraktar X som part i målet så delges han och ytterligare en utomstående handlingar i ärendet. När det gäller möjligheten att yttra sig har NN bl.a. anfört att hon förgäves väntade på att den tillsatta undersökningsgruppen skulle höra av sig. När de gjorde detta hade de redan avslutat sin undersökning och lämnat sitt yttrande. Hennes möjligheter att framlägga en begäran om remittering till Centrala etikprövningsnämnden var således minimala under den förberedande undersökning som Uppsala universitet anser vara ett "kriterium". I universitetets regelverk nämns inte när denna begäran kan göras. Hon anser också att en remittering till Centrala etikprövningsnämnden varit välgrundad i hennes fall. Till sitt yttrande har NN bifogat ett antal bilagor.

Universitetet, som tagit del av vad NN har anfört, har valt att inte yttra sig.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Författningsbestämmelser

Enligt 1 kap. 16 § första stycket högskoleförordningen (1993:100) ska en högskola som genom en anmälan eller på något annat sätt får kännedom om en misstanke om oredlighet i forskning, konstnärligt utvecklingsarbete eller annat utvecklingsarbete vid högskolan utreda misstankarna.

Av 1 kap. 16 § andra stycket högskoleförordningen framgår att en högskola under pågående utredning får hämta in ett yttrande från expertgruppen för oredlighet i forskning hos Centrala etikprövningsnämnden.

I tredje stycket samma paragraf anges att om den person som väckt frågan om misstanke om oredlighet, eller den person som misstanken riktas mot, begär det, ska högskolan hämta in ett sådant yttrande. Något yttrande behöver dock inte hämtas in, om högskolan bedömer det som uppenbart obehövligt.

Vad ämbetet granskar i detta ärende

Universitetskanslersämbetet är tillsynsmyndighet över universitet och högskolor. Denna uppgift innebär att ämbetet ska granska lärosätenas tillämpning av gällande bestämmelser. Universitetskanslersämbetet kan i sin roll som tillsynsmyndighet inte ha några synpunkter i sak på om det föreligger oredlighet i forskning i detta ärende. Det ankommer på Uppsala universitet att göra denna bedömning. Däremot kan ämbetet granska om universitetet vid sin utredning och prövning har följt gällande bestämmelser på området. Ämbetet avgör dock självt vilka frågor som är av sådan betydelse att ämbetet bör uttala sig eller utreda frågan närmare.

Borde universitetet ha gett NN möjlighet att yttra sig?

NN har ifrågasatt varför hon inte getts möjlighet att lämna synpunkter på granskningsgruppens förberedande undersökning innan dekanus fattade sitt beslut i ärendet. Som universitetet har påpekat innehåller inte universitetets riktlinjer någon sådan skyldighet för universitetet. Frågan är då om universitetet ändå har varit skyldigt att ge henne denna möjlighet på annan grund.

Enligt 17 § första stycket förvaltningslagen (1986:223) får ett ärende inte avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och han eller hon har fått tillfälle att yttra sig över den, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild.

En förutsättning för att 17 § förvaltningslagen ska vara tillämplig i NNs fall är om den förberedande undersökning som universitetet genomfört i ärendet utgör *myndighetsutövning*. Högskoleverket, som var Universitetskanslersämbetets föregångare som tillsynsmyndighet på högskoleområdet, har i ett tidigare ärende funnit att Uppsala universitets förberedande undersökning vid misstanke om oredlighet i forskning inte utgjorde myndighetsutövning (se vidare Högskoleverkets beslut 2006-06-13, reg.nr 31-276-06). Ämbetet finner inte skäl att göra någon annan bedömning i det nu aktuella ärendet. Det innebär att den förberedande undersökning som genomförts av universitetet i nu aktuella ärende inte utgjorde myndighetsutövning. Universitetet har därför inte varit skyldigt att ge NN möjlighet att yttra sig över granskningsgruppens utredning innan dekanus fattade sitt beslut. Vid detta ställningstagande saknas anledning för ämbetet att uttala sig om NN är att betrakta som part i den mening som avses i 17 § förvaltningslagen.

Det anförda utesluter dock inte att Uppsala universitet ändå skulle ha kunnat ge NN denna möjlighet att yttra sig. Reglerna i förvaltningslagen representerar bara en minimistandard. Uppsala universitet hade – om det så velat – varit oförhindrat att bereda henne möjlighet att yttra sig om sakkunniggruppens utredning, t.ex. i syfte att rätta till eventuella missförstånd i något avseende. Universitetskanslersämbetet återkommer till frågan senare i detta beslut. Ämbetet anser dock inte att det finns några formella invändningar mot universitetets agerande i denna del.

Jävsfrågan

NN har även ifrågasatt varför den förberedande undersökningen inte hanterades av rektor i stället för dekanus. Hon har också väckt frågan om jäv vid universitetets handläggning.

Av 4 § universitetets riktlinjer framgår att om anmälan om vetenskaplig oredlighet skulle avse dekanus, vicerektor eller ledamot av fakultetsnämnd ska anmälan göras till rektor. Universitetet har anfört att eftersom den anklagade forskaren inte är ledamot av fakultets- eller områdesnämnd har handläggningen skett i enlighet med huvudlinjen att dekanus ansvarar för ärendet. Den aktuella professor X är ledamot av fakultetsnämnden, men inga anmälningar om oredlighet i forskning har framförts mot honom. Universitetskanslersämbetet anser mot denna bakgrund att universitetet inte har brutit mot sina egna riktlinjer när NNs anmälan hanterades av dekanus.

Bestämmelsen i 11 § förvaltningslagen anger ett antal situationer då en person är jävig vid handläggning hos en myndighet. Jäv kan föreligga bl.a. om saken angår personen själv eller någon närstående, vid företrädar- eller ombudskap eller om det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till personens opartiskhet i ärendet. Universitetskanslersämbetet bedömer att det inte har framkommit någon omständighet som grundat jäv enligt förvaltningslagen vid universitetets handläggning av NNs anmälan. Den omständigheten att den anklagade forskaren åberopat uttalanden av X innebär inte att sakkunniggruppen och dekanus varit jäviga vid handläggningen av anmälan. Vad NN i övrigt har anfört i jävsfrågan föranleder inte någon annan bedömning.

Begäran om att hämta in ett yttrande från expertgruppen för oredlighet i forskning hos Centrala etikprövningsnämnden

NN har också ifrågasatt universitetets beslut att inte hämta in ett yttrande från expertgruppen för oredlighet i forskning hos Centrala etikprövningsnämnden.

Som redovisats framgår det av 1 kap. 16 § andra stycket högskoleförordningen att en högskola under pågående utredning får hämta in ett yttrande från expertgruppen för oredlighet i forskning hos Centrala etikprövningsnämnden.

I tredje stycket samma paragraf anges att om den person som väckt frågan om misstanke om oredlighet, eller den person som misstanken riktas mot, begär det, ska högskolan hämta in ett sådant yttrande. Något yttrande behöver dock inte hämtas in, om högskolan bedömer det som uppenbart obehövt.

Bakgrunden till bestämmelsen framgår av regeringens proposition *Ett lyft för forskning och innovation* (prop. 2008/09:50). I propositionen anför regeringen att det är angeläget att allmänhetens förtroende för hanteringen av misstänkt oredlighet i forskning vid universitet och högskolor bibehålls och stärks. Universitetens och högskolornas ansvar att utreda en misstanke bör bestå, men i vissa fall kan en utredning, utförd av experter utanför den högskola där misstanke om oredlighet uppkommit, bidra till förtroendet för utredningens resultat. Vidare anförs bl.a. följande (s. 222–223).

Universitet och högskolor och enskilda utbildningsanordnare bör ges möjlighet att kunna begära ett yttrande från en fristående instans. Det bör därför vid Centrala etikprövningsnämnden inrättas ett särskilt organ, en expertgrupp för oredlighet i forskning. Expertgruppen bör ha till uppgift att på begäran av universitet och högskolor med offentlig huvudman och enskilda utbildningsanordnare lämna yttranden som ett stöd i lärosätenas utredningar av ärenden som rör misstankar om oredlighet i forskning och konstnärligt utvecklingsarbete samt annat utvecklingsarbete. Det bör för statliga universitet och högskolor som regel vara en skyldighet att i en utredning inhämta yttrande från denna expertgrupp, om en anmälare eller en anmäld person så begär. Den ordning som nu beskrivits förenar de statliga universitetens och högskolornas ansvar för att utreda misstankar om oredlighet i forskning och vidta åtgärder med en möjlighet till granskning utförd av experter utanför det egna universitetet eller högskolan.

Universitetskanslersämbetet konstaterar inledningsvis att bestämmelsen i 1 kap. 16 § tredje stycket högskoleförordningen inte innehåller någon begränsning av möjligheten för anmälaren eller för den anklagade att begära ett yttrande från expertgruppen för oredlighet i forskning. Bestämmelsen i tredje stycket uppställer inget krav på att begäran måste ges in "under pågående utredning" vid lärosätet, vilket är viktigt att understryka. Ett sådant krav vore för övrigt tveksamt av sakliga skäl. Det är inte orimligt att en anmälare i vissa fall kan behöva avvakta resultatet av lärosätets utredning innan anmälaren tar ställning till om han eller hon ska begära att lärosätet hämtar in ett yttrande från expertgruppen.

Universitetskanslersämbetet konstaterar vidare att bestämmelsen i 1 kap. 16 § tredje stycket högskoleförordningen innebär en skyldighet för lärosätet att hämta in ett yttrande från expertgruppen för oredlighet i forskning om den som väckt frågan om misstanke om oredlighet begär det. Bestämmelsen anger endast ett undantag från högskolans skyldighet att hämta in ett yttrande, nämligen om högskolan bedömer det som "uppenbart obehövligt". Något annat undantag från skyldigheten att inhämta ett yttrande finns inte angivet i bestämmelsen.

Det anförda innebär att en högskolas prövning av en begäran om att inhämta ett yttrande från expertgruppen enbart ska ske utifrån en bedömning om det är "uppenbart obehövligt" att inhämta yttrandet.

Av handlingarna framgår att NN i ett e-brev till rektor den 30 maj 2013 begärde att ett yttrande skulle hämtas in från expertgruppen för oredlighet i forskning hos Centrala etikprövningsnämnden. I e-brevet hänvisade hon till bestämmelsen i 1 kap. 16 § högskoleförordningen. Med anledning av NNs begäran fattade rektor den 10 juni 2013 ett beslut med följande lydelse. "I en skrivelse till rektor har du föreslagit att din anmälan om vetenskaplig oredlighet (UFV 2013/275) remitteras till Centrala etikprövningsnämnden. Enligt 1 kap. 16 § högskoleförordningen får en högskola under pågående utredning av en

anmälan om vetenskaplig oredlighet inhämta ett yttrande från expertgruppen för oredlighet i forskning hos Centrala etikprövningsnämnden. I samma paragraf anges att högskolan även ska inhämta ett sådant yttrande om den person som väckt frågan om misstanke om oredlighet, eller den person som misstanken riktas mot, begär det. Uppsala universitets utredning med anledning av din anmälan om vetenskaplig oredlighet är avslutad, varför ditt förslag om remittering till Centrala etikprövningsnämnden inte föranleder någon åtgärd.”

Universitetets beslut innehåller inte några överväganden huruvida det är uppenbart obehövligt eller inte att hämta in ett yttrande från expertgruppen. Skälet för avslag verkar närmast vara av formell karaktär: Begäran har avslagits, eftersom utredningen är avslutad. Universitetskanslersämbetet noterar samtidigt att universitetet inte gav NN någon möjlighet att yttra sig över sakkunniggruppens utredning innan dekanus avslutade ärendet. Som NN själv har påpekat har hon därför haft begränsade möjligheter att framföra sin begäran innan utredningen avslutades.

I sitt yttrande till Universitetskanslersämbetet har universitetet förtydligat att begäran avslogs då ärendet var avslutad och kriteriet ”under pågående utredning” inte var uppfyllt. Universitetet har även anfört att det inte ligger i linje med universitetets regelverk att återigen ta upp ärendet efter ett friande beslut och att det utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv är angeläget att en person som friats blir återupprättad och kan lita på att processen är avslutad.

Universitetskanslersämbetet har förståelse för universitetets ambition att återuppräta den person som anklagats för oredlighet i forskning när lärosätet har beslutat att det föreligger otillräcklig grund för en fullständig utredning av anklagelsen. Den aktuella bestämmelsen i högskoleförordningen syftar dock till att värna allmänhetens förtroende för hanteringen av misstänkt oredlighet i forskning vid universitet och högskolor. Som ämbetet har anfört tidigare ska universitetets prövning av begäran ske enbart utifrån en bedömning om det är ”uppenbart obehövligt” att inhämta yttrandet. Bestämmelsen i 1 kap. 16 § tredje stycket högskoleförordningen innehåller inte, som universitetet tycks mena, något kriterium att begäran måste framställas av anmälaren ”under pågående utredning”. Universitetets bedömning saknar mot denna bakgrund stöd i författning.

Sammanfattningsvis finner Universitetskanslersämbetet att Uppsala universitet inte har prövat NNs begäran enligt bestämmelsen i 1 kap. 16 § tredje stycket högskoleförordningen. Universitetet måste kritiseras för detta.

Universitetet bör snarast pröva NNs begäran enligt denna bestämmelse.

Universitetskanslersämbetet vill avslutningsvis understryka att det anförda inte innebär att ämbetet tar ställning till frågan huruvida ett yttrande bör hämtas in från expertgruppen för oredlighet i forskning hos Centrala etikprövningsnämnden. Ämbetet betonar att det

ankommer på universitetet att göra denna bedömning. Universitetets bedömning måste dock ske utifrån gällande bestämmelser.

Övriga frågor

Mot bakgrund av vad som har framkommit i ärendet finner Universitetskanslersämbetet inte skäl att uttala sig om vad NN anfört i övrigt.

Uppföljning

Uppsala universitet anmodas att senast den 1 oktober 2014 redovisa vilka åtgärder som universitetet har vidtagit med anledning av Universitetskanslersämbetets beslut.

Med dessa delvis kritiska besked avslutas ärendet.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskanslern Harriet Wallberg efter föredragning av biträdande chefsjuristen Mikael Herjevik i närvaro av chefsjuristen Christian Sjöstrand och seniora rådgivaren Gunilla Jacobsson.

Harriet Wallberg

Mikael Herjevik

Kopia till:
NN